

**Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen
esityksen johdosta laiksi työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 6 päivältä maaliskuuta 1990 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 20.

Sivistysvaliokunta on pyytänyt asian johdosta sosiaalivaliokunnalta lausunnon, joka on tämän mietinnön liitteenä (sosiaalivaliokunnan lausunto n:o 5).

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina toimistopäällikkö Simo J. Laakso työministeriöstä, ylijohtaja Leevi Melametsä ja opetusneuvos Hannu Sirén opetusministeriöstä, neuvotteleva virkamies Alpo Kuparinen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, toimistopäällikkö Risto Hakkarainen ammattikasvatushallituksesta, toimitusjohtaja, rehtori Matti Taanila Ammatitiedistämislaitoksesta, piiripäällikkö Hannu Magnusson Kuopion läänin työvoimapiiristä, johtaja Keijo Aalto Hyvinkään—Riihimäen seudun ammatillisen kurssikeskuksen TOP-Instituutista, rehtori Matti Leinonen Kajaanin Ammatillisesta Kurssikeskuksesta, rehtori Jarmo Ojala Pääkaupunkiseudun Ammatillisesta Kurssikeskuksesta, aikuiskoulutusosaston johtaja Yrjö Kärkäs Rovaniemen Kauppaoppilaitoksesta, rehtori Uula Sarre Länsi-Pohjan Ammatillisesta Kurssikeskuksesta, koulutoimenjohtaja Jorma Puhakka Imatran kaupungista, lakimies Eeva-Riitta Pirhonen Suomen Kunnallisliitosta, aikuiskoulutusasiain päällikkö Marja-Liisa Sirola Suomen Kaupunkiliitosta, osastopäällikkö Helge Hansson Finlands svenska kommunförbundista, työvoima- ja koulutuspoliittinen sihteeri Jari-Pekka Jyrkänne Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:sta, apulaisjohtaja Kari Purhonen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, koulutuspoliittinen asiamies Paula Kilpeläinen Liiketyönantajain Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Petri Pohjonen ja hallituksen jäsen, rehtori Raimo Patja Ammatillisten Kurssikeskusten Liitosta, apulaisosastopäällikkö Pentti Aho

Opettajien Ammattijärjestö OAJ ry:stä, apulaisjohtaja Arto Lepistö Suomen ammatillisten oppilaitosten liitto SAOL ry:stä sekä varapuheenjohtaja Helmi Pesälä ja varapuheenjohtaja Taisto Hyvärinen Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry:stä.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta. Esityksen mukaan työvoimaviranomaiset hankkisivat aikuiskoulutusta ammatillisilta aikuiskoulutuskeskuksilta, muilta ammatillisilta oppilaitoksilta ja korkeakouluilta sekä muilta työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen järjestämiseen soveltuvilta koulutuksen järjestäjiltä.

Työvoimaviranomaisten hankkima koulutus olisi työvoimapolitiittisin perustein järjestettävää koulutusta, joka olisi pääasiassa ammatillista aikuiskoulutusta. Tämän koulutuksen tarkoituksena olisi edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa työmarkkinoilla sekä torjua työttömyyttä ja poistaa työvoimapulaa. Koulutuksen hankintatoiminnan työvoimapolitiittinen vastuu ja rahoitusvastuu kuuluisivat työvoimaviranomaisille.

Työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta on tarkoitus hankkia koulutuksen järjestäjän ja työvoimaviranomaisen välisellä koulutuksen hankintasopimuksella. Työvoimaviranomaiset voisivat lisäksi hankkia koulutusta yhteistyössä työnantajien kanssa, jolloin työnantajat voisivat osallistua koulutuksen järjestämiskustannuksiin kussakin tapauksessa erikseen sovittavalla osuudella.

Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen valituille opiskelijoille on tarkoitus maksaa koulutustukea ja muita opintososiaalisia etuuksia. Näiden myöntäminen ja maksaminen ehdotetaan siirrettäväksi ammatillisilta kurssikeskuk-

silta Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskas-
soille.

Tämä esitys liittyy hallituksen esitykseen n:o 12 ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia koske-
vaksi lainsäädännöksi.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluiden ja saama-
nsa selvityksen perusteella valiokunta pitää
hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituk-
senmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa
hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuk-
sen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja
muutosehdotuksin. Valiokunta viittaa myös
hallituksen esitykseen n:o 12 antamansa mie-
tinnön n:o 4 perusteluissa lausumaansa.

Uudistus antaa mahdollisuuden kehittää
työllisyyskoulutusta nykyistä joustavammaksi
ja tarkoituksenmukaisemmaksi työvoimapolii-
tiseksi aikuiskoulutusjärjestelmäksi. Sen tar-
koituksena on ylläpitää tasapainoa työmarkki-
noilla. Sillä tulee myös pyrkiä edistämään yksilön
tarpeista tai yhteiskunnan muutoksesta johtu-
vaa ammatinvaihtoa. Koulutus tulee järjestää
sitien, että se joustavasti muuntuu koulutus-
tarpeiden muuttuessa. Valiokunta kuitenkin
korostaa sitä, että koulutuksen on oltava kor-
keatasoista ja tähän tulee uudistuksen toteutta-
mista koskevassa seurannassa erityisesti kiin-
nittää huomiota. Sen vuoksi tulee huolehtia
muun muassa siitä, että työvoimaviranomaiset
kiinnittävät huomiota koulutuksen laatuun ja
käyttävät myös sitä ostopäätöksensä perus-
teena. Hankinnat tulee suunnata julkisille lai-
toksille ja muille sellaisille koulutuksen tuotta-
jille, joilla on sekä pedagoginen että asian-
omaista koulutusala koskeva asiantuntemus.
Valiokunta korostaa myös sitä, että uuden
järjestelmän onnistumiselle on välttämätöntä
eri oppilaitosten välinen laaja ja tarkoituksen-
mukainen yhteistyö samoin kuin opetus- ja
työvoimaviranomaisten, elinkeinoelämän ja
työmarkkinajärjestöjen yhteistyö. Tässä yhtey-
dessä valiokunta viittaa erityisesti hallituksen
esityksestä n:o 12 antamassaan mietinnössä
uuden järjestelmän seurannasta esittämiinsä
kannanottoihin.

Sivistysvaliokunta yhtyy sosiaalivaliokunnan
lausunnossa esitettyyn siitä, että tulisi selvittää,
onko tarkoituksenmukaista varata tulo- ja me-
noarviossa erilliset määrärahat työvoimaviran-

omaisten ja työnantajien koulutuksen yhteis-
hankintoihin verrattuna muihin koulutus-
hankintoihin.

Opiskelijan aseman osalta valiokunta yhtyy
sosiaalivaliokunnan lausunnossa esitettyyn.
Lakiehdotuksen 10 §:ssä säädetään opiskelijan
velvollisuuksista ja todetaan, että opiskelijan
tulee säännöllisesti osallistua koulutus- ja ope-
tussuunnitelman mukaiseen koulutukseen. Jos
hän on poissa tästä koulutuksesta siten, ettei
hän ilmeisesti kykene hyväksyttävästi suoriutu-
maan suunnitelman mukaisista opinnoista tai
hän muutoin olennaisesti laiminlyö opiskelu-
aan, koulutus on katsottava keskeytyneeksi.
Päätöksen keskeyttämisestä tekee koulutus-
palvelujen tuottaja. Valiokunta korostaa sitä,
että kyseessä oleva säännös ei ole rangaistus-
säännös eikä sitä saa käyttää oppilaan rankai-
semiskeinona, vaan säännöksen soveltaminen
tulee kysymyksen tilanteissa, joissa on objek-
tiivisesti todettavissa ilmeinen mahdottomuus
suoriutua suunnitelman mukaisista opinnoista.
Oppilaan rankaiseminen erottamalla hänet op-
pilaitoksesta perustuu ehdotetussa uudistukses-
sa ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista an-
nettavan lain 17 §:ään, jossa viitataan amma-
tillisista oppilaitoksista annetun lain säännös-
ten soveltamiseen. Näiden säännösten nojalla
tapahtuvasta oppilaan erottamisesta on myös
muutoksenhakuoikeus. Valiokunta korostaa
kuitenkin sitä, että uudistuksen seurannan tu-
lee sisältää myös sen tutkiminen, onko järjes-
telmä opiskelijan oikeusturvan ja toimeentulon
kannalta riittävä ja tarkoituksenmukainen.

Valiokunta yhtyy sosiaalivaliokunnan lau-
sunnossa esitettyyn myös siltä osin, ettei la-
kiehdotuksen 25 §:ssä tarkoitettuna koulutuk-
sen keskeyttämisestä pidetä koulutuksen tarkoi-
tuksenmukaisesta jaksottaisuudesta johtuvaa
keskeytystä opinnoissa.

Opiskelijalle maksettavien opintososiaalisten
etujen rahoituksen ja sen hallinnollisten järjes-
telyiden osalta valiokunta on asettunut puolta-
maan hallituksen esityksessä ehdotettua järjes-
telyä. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä,
että järjestelmän toimivuutta ja tarkoituksen-
mukaisuutta tältäkin osin seurataan ja tarvitta-
essa ryhdytään toimenpiteisiin epäkohtien kor-
jaamiseksi.

Valiokunta yhtyy sosiaalivaliokunnan lau-
sunnossa 17 §:n osalta esitettyyn siitä, että
opiskelijalle maksettavan erityistuen maksa-
misperusteiden tarkoituksenmukaisuutta seura-
taan ja tarvittaessa siirrytään järjestelmään,

jossa erityistukea maksetaan aina vähintään kolmilapsiselle perheelle.

Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 1 §:n 2 momenttiin teknistä tarkistusta samoin kuin sosiaalivaliokunnan lausunnossa lakiehdotuksen 17 §:ään esitettyä tarkistusta.

Edellä lausutun perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Aikuiskoulutus, jota tämän lain mukaisesti työvoimapolitiittisin perustein hankitaan (työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus), on pääasias-
sa ammatillista koulutusta. Yleissivistävää koulutusta voidaan hankkia ammattiin tai tehtävään valmentavana koulutuksena (*poist.*) silloin, kun sen puuttuminen estää työllistymistä tai osallistumista ammatilliseen koulutukseen.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Koulutuksen hankintaperusteet

6 ja 7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Opiskelijat

8—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Koulutushankinnat

11—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Opintososiaaliset etuudet

15 ja 16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

17 §

Muut etuudet

Opiskelijalle maksetaan koulutustuen lisäksi erityistukea hänen perheensä suuruuden ja taloudellisten olosuhteiden perusteella, jos:

(1 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2) hänellä on huollettavanaan kolme lasta ja hänen sekä hänen puolisonsa yhteenlasketut veronalaiset tulot kuukaudessa koulutustuki mukaan luettuna ovat enintään työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentissa ja 24 §:ssä tarkoitettun suurimman korotetun *kuukautta kohti laskettavan* päivärahan määrä kaksinkertaisena.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

18—25 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Erinäisiä säännöksiä

26—34 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Voimaantulo

35 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Pystynen, varapuheenjohtaja Astala ja jäsenet Almgren, Backman, Gustafsson, Hacklin (osit-

tain), Holvitie (osittain), Jääskeläinen, Lahti-Nuuttila, Pohjanoksa, Renko, Rynänen, Silanpää, Tykkyläinen ja Uosukainen sekä varajäsen Vastamäki (osittain).

Vastalauseita

I

Valiokunnan mietintöön hallituksen esityksestä n:o 20 laiksi työvoimapolitiisesta aikuis-koulutuksesta olisi mielestämme tullut kirjata seuraavat näkemykset:

Koulutuksen keskeyttäminen (10 §:n 4 momentti)

Oppilasasioita päätoimisesti hoitavana toimistona ammattikasvatushallituksen oppilasasiaintoimisto toteaa valiokunnalle antamassaan lausunnossa: "Esitetyssä muodossa lain 10 § ei edistä ammatillista koulutusta ja ammatitaidon saavuttamista, vaan johtaa toimiston käsityksen mukaan epäoikeudenmukaisuuteen ja kohtuuttomuuteen. Tässä toimisto viittaa useisiin aiemmin toimistoon tullessiin valituksiin ja kanteluihin sekä muihin yhteydenottoihin."

Katsomme, että koulutuksen keskeyttämisen tulee olla äärimmäinen keino, ja esitämme lain 10 §:n 4 momenttiin lisättäväksi säännöksen siitä, että koulutuspalvelujen tuottajan koulutuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen tulee voida hakea muutosta valittamalla.

Lapsiperheiden erityistuki (16 §:n 2 momentti, 17 §)

Lakiehdotuksen 17 §:n 1 ja 2 momentissa esitetään säädettäväksi opiskelijan perheen suurisuuden ja taloudellisten olosuhteiden perusteella maksettavasta veronalaisesta erityistuesta.

Koska erityistukea myönnettäisiin vain lapsiperheille, se on luonteeltaan "ylimääräinen" lapsikorotus. Selkeämpää olisikin muuttaa Kansaneläkelaitoksen ehdotuksen mukaisesti etuus kolmesta tai sitä useammasta lapsesta maksettavaksi lapsikorotukseksi. Vain kolmilapsisiin perheisiin sovellettava tiukka tarveharkinta mutkistaisi täytäntöönpanoa. Kolmi-

lapsisen opiskelijan omat ja puolison (myös avopuolison) kaikki tulot olisi aina selvitettävä 33 markan etuutta varten. Jos raja ylittyisi markallakin, erityistukea ei maksettaisi lainkaan. Korotus olisi myös näissä tapauksissa myönnettävä ilman tarveharkintaa. Tapausten vähäisen lukumäärän vuoksi muutoksella ei olisi merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Tämä edellyttää muutoksia lain 16 §:n 2 momenttiin, jossa todettaisiin, että kolmannesta tai useammasta lapsesta maksetaan kuitenkin lisäksi lapsikorotuksena kolmasosa työttömyysturvalain mukaisesta peruspäivärahan täydestä määrästä.

Tällöin lakiesityksen 17 §:stä poistettaisiin 1 ja 2 momentti ja 3 momentin ensimmäinen lisäksi-sana. Pykälän nimeksi tulisi *ylläpitokorvaus*.

Edellä esitettyyn viitaten ehdotamme kunioittavasti,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, mutta 10, 16 ja 17 § näin kuuluvina:

10 §

Opiskelijan velvollisuudet

(1—3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Koulutuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen saa hakea muutosta ammattikasvatushallitukselta noudattaen muutoksenhausta hallintoasioissa annettua lakia.

16 §

Täysimääräinen koulutustuki

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Koulutustukea korotetaan lapsikorotuksella siten kuin työttömyysturvalain 24 §:ssä on sää-

detty. Kolmannesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kuitenkin lisäksi lapsikorotukse-
na kolmasosa työttömyysturvalain mukaisesta
peruspäivärahan täydestä määrästä.

17 §

Ylläpitokorvaus

(1 ja 2 mom. poist.)

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 1990

Tellervo Renko
Juho Sillanpää

Mirja Ryynänen
Esko Almgren

II

Valiokunnan mietintöä laadittaessa hallituksen esityksestä n:o 20 laiksi työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta olisi mielestäni tullut huomioida ne näkemykset, jotka ilmenevät ed. Stenius-Kaukosen ym. laatimasta eriävästä mielipiteestä sosiaalivaliokunnan antamaan lausuntoon. Tämän perusteella toistan seuraavat muutosesitykset ja lisäksi esitän lain tarkoitussäännöksen muuttamista seuraavasti:

Lain tarkoitus ja soveltamisala (1 §)

Lakiesityksen 1 §:ssä asetetaan samanarvoiseksi tavoitteiksi työttömyyden torjuminen ja työvoimapulaa poistaminen. Hallitusmuodon 6 §:ssä asetetaan kansalaisten työvoima valtiotavallan erikoiseen suojelukseseen. On tarkoitukseenmukaista, että laki työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta tukee perustuslaissa ilmaistua velvoitetta.

Lain tarkoitusta koskevalla sanamuodolla ja perusteluilla on vaikutusta siihen, miten eri väestöryhmien oikeus koulutukseen toteutuu. Tämän vuoksi esitän lakiesityksen 1 §:n 1 momentista poistettavaksi sanoja "...ja poistaa työvoimapulaa".

1990-luvun uudet koulutuspolitiittiset linjaukset edellyttävät yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen raja-aitojen madaltamista. Yleissivistävän koulutuksen antaminen myös työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa on tärkeää.

Valiokunnan esittämä lain soveltamisala on liian suppea. Se rajaa pois laaja-alaisemman perusammattitaidon ja -sivistyksen antamisen mahdollisuuden.

(Poist.) Opiskelijalle maksetaan korvausta koulutusaikaisista matka- ja muista ylläpitokustannuksista siten kuin asetuksella säädetään (ylläpitokorvaus).

Tämän vuoksi esitän 1 §:n 2 momenttia muutettavaksi niin, että sen 2 virke kuuluisi seuraavasti:

"Yleissivistävää koulutusta hankitaan ammattiin tai tehtävään valmentavana koulutuksena."

Ehdotan myös 3 momentin poistamista.

Koulutuksen keskeyttäminen (10 §:n 4 momentti)

Oppilasasioita päätoimisesti hoitavana toimistona ammattikasvatushallituksen oppilasasiaintoimisto toteaa valiokunnalle antamassaan lausunnossa: "Esitetyssä muodossa lain 10 § ei edistä ammatillista koulutusta ja ammattitaidon saavuttamista, vaan johtaa toimiston käsityksen mukaan epäoikeudenmukaisuuteen ja kohtuuttomuuteen. Tässä toimisto viittaa useisiin aiemmin toimistoon tulleisiin valituksiin ja kanteluihin sekä muihin yhteydenottoihin."

Katson, että koulutuksen keskeyttämisen tulee olla äärimmäinen keino, ja esitän lain 10 §:n 4 momenttiin lisättäväksi säännöksen siitä, että koulutuspalvelujen tuottajan koulutuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen tulee voida hakea muutosta valittamalla.

Lapsiperheiden erityistuki (16 §:n 2 momentti, 17 §)

Lakiehdotuksen 17 §:n 1 ja 2 momentissa esitetään säädettäväksi opiskelijan perheen suuruuden ja taloudellisten olosuhteiden perus-

teella maksettavasta veronalaisesta erityistuesta.

Koska erityistukea myönnettäisiin vain lapsiperheille, se on luonteeltaan ”ylimääräinen” lapsikorotus. Selkeämpää olisikin muuttaa Kansaneläkelaitoksen ehdotuksen mukaisesti etuus kolmesta tai sitä useammasta lapsesta maksettavaksi lapsikorotukseksi. Vain kolmilapsisiin perheisiin sovellettava tiukka tarveharkinta mutkistaisi täytäntöönpanoa. Kolmilapsisen opiskelijan omat ja puolison (myös avopuolison) kaikki tulot olisi aina selvitettävä 33 markan etuutta varten. Jos raja ylittyisi markallakin, erityistukea ei maksettaisi lainkaan. Korotus olisi myös näissä tapauksissa myönnettävä ilman tarveharkintaa. Tapausten vähäisen lukumäärän vuoksi muutoksella ei olisi merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Tämä edellyttää muutoksia lain 16 §:n 2 momenttiin, jossa todettaisiin, että kolmannesta tai useammasta lapsesta maksetaan kuitenkin lisäksi lapsikorotuksena kolmasosa työttömyysturvalain mukaisesta peruspäivärahan täydestä määrästä.

Tällöin lakiesityksen 17 §:stä poistettaisiin 1 ja 2 momentti ja 3 momentin ensimmäinen lisäksi-sana. Pykälän nimeksi tulisi *Ylläpitokorvaus*. Lakiehdotuksen 32 §:stä voitaisiin tämän seurauksena poistaa viittaus työttömyysturvalain 46 §:ään.

Koulutustuen maksatuksen järjestely (30 §)

Epäjohtonmukaisuuden välttämiseksi valiokunnan mietintöön olisi sen perusteluista vastaavasti tullut kirjata myös pykäläehdotuksiin asiaa koskeva säännös.

Edellä esitettyyn viitaten ehdotan kunnioittavasti,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin muuttamattomana, mutta 1, 10, 16, 17, 30 ja 32 § näin kuuluvina:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on aikuisväestölle koulutusta hankkimalla edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa työmarkkinoilla sekä torjua työttömyyttä (poist.).

Aikuiskoulutus, jota tämän lain mukaisesti työvoimapolitiittisin perustein hankitaan (työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus), on pääasias-

sa ammatillista koulutusta. Yleissivistävää koulutusta *hankitaan* ammattiin tai tehtävään valmentavana koulutuksena. (poist.)

(3 mom. poist.)

10 §

Opiskelijan velvollisuudet

(1—3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Koulutuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen *saa hakea muutosta ammattikasvatushallitukselta noudattaen muutoksenhausta hallintoasioissa annettua lakia.*

16 §

Täysimääräinen koulutustuki

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Koulutustukea korotetaan lapsikorotuksella siten kuin työttömyysturvalain 24 §:ssä on säädetty. *Kolmannesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kuitenkin lisäksi lapsikorotuksena kolmasosa työttömyysturvalain mukaisesta peruspäivärahan täydestä määrästä.*

17 §

Ylläpitokorvaus

(1 ja 2 mom. poist.)

(Poist.) Opiskelijalle maksetaan korvausta koulutusaikaisista matka- ja muista ylläpitokustannuksista siten kuin asetuksella säädetään (ylläpitokorvaus).

30 §

Opintososiaalisten etuuksien rahoitus

Perustuki, lapsikorotukset, ansiotuen perusosa, *ansio-osan valtionosuus*, erityistuki sekä ylläpitokorvaukset maksetaan valtion varoista tulo- ja menoarviossa työministeriön hallinnonalan pääluokassa tarkoitukseen osoitetulla määrärahalta. Ansiotuen ansio-osan rahoituksesta sekä työttömyyskassalle maksettavasta valtionosuudesta hallintokuluihin ja työttömyyskassojen keskuskassan maksamasta hallintokuluihin kohdistuvasta tukimaksusta säädetään työttömyyskassalaissa.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tämän lain mukaisesta toiminnasta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat hallintokulut luetta sen hallintokustannuksiksi. (Poist.).

32 §

Työttömyysturvalain soveltaminen

Jollei tästä laista muuta seuraa, sovelletaan koulutustukeen ja sitä koskevaan asiaan lisäksi mitä työttömyysturvalain 28 §:n 6 momentissa,

29 §:n 1 momentissa, 32, 36, 36 a ja 39 §:ssä, 42 §:n 2—5 momentissa, 43 *sekä* 43 a ja 43 b §:ssä (*poist.*) on työttömyyspäivärahasta ja työttömyysturva-asiasta säädetty. Mitä 43 §:ssä on säädetty sosiaali- ja terveysministeriöstä koskee myös työministeriötä.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 1990

Heli Astala

**EDUSKUNNAN
SOSIAALIVALIOKUNTA**

Helsingissä

30 päivänä toukokuuta 1990

Lausunto n:o 5

*Liite***Sivistysvaliokunnalle**

Sivistysvaliokunta on 19 päivänä huhtikuuta 1990 pyytänyt sosiaalivaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 20 laiksi työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina toimistopäällikkö Simo J. Laakso ja tarkastaja Tuija Leminen työministeriöstä, opetusneuvos Hannu Sirén opetusministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Sakari Heikkilä ja erikoistutkija Arto Koho sosiaali- ja terveystoimistosta, budjettineuvos Heikki Seppälä valtiovarainministeriöstä, toimistopäällikkö Marjatta Parviainen ja suunnittelija Juhani Pirttiemi ammattikasvatustalutuksesta, lakimies Elise Häivälä Kansaneläkelaitoksesta, työvoima- ja koulutuspoliittinen sihteeri Jari-Pekka Jyrkänne Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, työvoimapolitiittinen asiamies Pekka Castrén Suomen Työnantajain Keskusliitosta, koulutuspoliittinen asiamies Paula Kilpeläinen Liiketyönantajain Keskusliitosta, sosiaalipoliittinen sihteeri Jukka Vainio Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, koulutuspoliittinen sihteeri Heikki Liede Akavasta, koulutus­pää­lik­kö Erkki Husu Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, työllisyysasiainsihteeri Torsti Kirvelä Suomen Kaupunkiliitosta, lakimies Eeva-Riitta Pirhonen Suomen Kunnallisliitosta, osastopäällikkö Helge Hansson Finlands Svenska Kommunförbundista, piiripäällikkö Raimo Harjunen Vaasan työvoimapiiristä, hallituksen jäsen Marja-Leena Meriläinen Työttömyyskassojen Yhteisjärjestöstä, johtava työvoimaneuvoja Pirjo Paajanen Lahden työvoimatoimistosta, apulaisjohtaja Arto Lepistö Suomen Ammatillis­ten Oppilaitosten Liitosta, toiminnanjohtaja Petri Pohjonen ja rehtori Jarmo Ojala Ammatillis­ten Kurssikeskusten Liitosta, rehtori Kale-

vi Eronen Pohjois-Karjalan Ammatillisesta Kurssikeskuksesta, rehtori Juha Vaso Lahden Ammatillisesta Kurssikeskuksesta, rehtori Irja Lindfors Kuusankosken Terveystalut­oppilaitoksesta ja johtaja Esko Uusitalo Äänekosken Ammatillisesta Kurssikeskuksesta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta, jonka mukaan työvoimaviranomaiset hankkisivat aikuiskoulutusta ammatillisilta aikuiskoulutuskeskuksilta, muilta ammatillisilta oppilaitoksilta, korkeakouluilta sekä muilta koulutuksen järjestäjiltä. Koulutusta hankittaisiin ensisijaisesti työvoimapolitiittisin perustein ja sen tarkoituksena olisi edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa työmarkkinoilla sekä torjua työttömyyttä ja poistaa työvoimapulaa. Työvoimapolitiittinen vastuu sekä rahoitusvastuu kuuluisivat työvoimaviranomaisille. Koulutusta voitaisiin järjestää myös yksittäisiä koulutuspaikkoja hankkimalla ja tilaamalla asiakkaille heitä varten suunniteltuja koulutuskokonaisuuksia.

Koulutusta hankittaisiin hankintasopimuksella, jossa sovittaisiin järjestettävästä koulutuksesta, sen hinnasta ja kohderyhmästä. Työvoimaviranomaiset voisivat myös hankkia koulutusta yhteistyössä työnantajien kanssa, jolloin työnantajat osallistuisivat koulutuksen järjestämiskustannuksiin erikseen sovittavalla osuudella.

Koulutuksessa oleville opiskelijoille maksettaisiin koulutusaikaisen toimeentulon turvaamiseksi koulutustukea ja muita opintososiaalisia etuuksia. Etuuksien myöntäminen ja mak-

saminen ehdotetaan siirrettäväksi ammatillisilta kurssikeskuksilta työttömyyskassoille ja Kansaneläkelaitokselle.

Esitys liittyy hallituksen esitykseen ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia koskevaisi lain-säädännöksi. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1991 alusta.

Valiokunnan kannanotot

Koulutuksen järjestäminen

Sosiaalivaliokunta pitää työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen kehittämistä tärkeänä varsinkin ottaen huomioon elinkeinoelämän rakennemuutoksen ja työtehtävien voimakkaan kehittymisen.

Työvoimapolitiittisessa koulutuksessa on painopisteen oltava työttömyyden torjunnassa ja vähentämisessä sekä työttömyysuhan alaisen aseman parantamisessa. Koulutuksella on samalla pyrittävä ylläpitämään tasapainoa työmarkkinoilla, edistämään ammatinvaihtoa ja ammatillisista liikkuvuutta sekä kouluttamaan takaisin työelämään pitkään työelämästä poissaolleeita. Koulutuksen järjestämisen on oltava riittävän joustavaa, jotta koulutuksen kysynnän vaihdellessa voidaan vaihtaa myös koulutuksen alaa. Kaikkia ammatillisen aikuiskoulutuksen keinoja, työpaikkakoulutusta, työvoimapolitiittista koulutusta ja opiskelijasta itsestään lähtevää koulutusta on tuettava ja edistettävä. Samoin on käytettävä eri oppilaitosmuotojen tarjoamaa koulutusta samalla huolehtien tasapuolisten kilpailuedellytysten varmistamisesta.

Joustavuus edellyttää myös opetus- ja työvoimaviranomaisten hyvää yhteistyötä keskenään sekä elinkeinoelämän, työmarkkinajärjestöjen ja koulutuksen tuottajien kesken. Järjestelmän seurannassa ja kehittämisessä sekä paikallisessa yhteistyössä ja oppilaitosten hallinnossa onkin syytä ottaa huomioon nämä näkökohdat. Henkilöstön aseman turvaamiseen ja kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota ja heidän järjestöjensä kanssa on tehtävä yhteistyötä uudistuksen toimeenpanossa. Samoin on varmistettava pätevien opettajien saaminen ja koulutus.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen periaate, jonka mukaan viranomainen ostaa koulutuspalveluja muun muassa toiselta viranomaiselta, on uusi ja saattaa aiheuttaa ylime-

nokauden ongelmia sekä vääristymiä koulutuksen tarjontaan. Viimeksi mainittua saattaa syntyä erityisesti silloin, jos syntyy pyrkimystä korvata kallis koulutus halvalla. Myös koulutuksen tasoa tulee uudistuksen johdosta seurata ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin koulutuksen tason varmistamiseksi.

Koulutuksen uusi järjestämisperiaate edellyttää myös jatkettavaksi sitä koulutusta, jota oppilaitoksille, työvoimaviranomaisille ja opetusviranomaisille on annettu koulutusjärjestelmää valmisteltaessa. Tämä on keskeisen tärkeää uudistuksen onnistumiseksi.

Sosiaalivaliokunta ehdottaa selvitettäväksi, onko tarkoituksenmukaista, että yhteistyössä työnantajien kanssa hankittavaan koulutukseen varataan erilliset määrärahat verrattuna työvoimaviranomaisten yksin hankkimaan koulutukseen. Tämä saattaa tarpeettomasti jäykistää koulutuksen hankintaa ja johtaa epätarkoituksenmukaiseen koulutuspalvelujen kysyntään.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen kehittämisessä tulee ottaa huomioon koulutuksen laatua koskevat tekijät. Koulutuksen tulee olla hyvätasoista ja kilpailukykyistä. Hankinnat tulee suunnata julkisille laitoksille ja muille sellaisille koulutuksen tuottajille, joilla on sekä pedagoginen että koulutusala koskeva riittävä asiantuntemus.

Opiskelijan asema

Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan koulutus on katsottava keskeytyneeksi, jos opiskelija on ollut poissa koulutus- tai opetussuunnitelman mukaisesta koulutuksesta siten, ettei hän ilmeisesti kykene hyväksyttävästi suoriutumaan suunnitelman mukaisista opinnoista, tai hän on muutoin olennaisesti laiminlyönyt opiskeluaan. Valiokunta korostaa, että näissä tilanteissa ei kysymys ole eikä saa olla oppilaan rankaisemisesta, vaan objektiivisesti todettavissa olevasta ilmeisestä mahdottomuudesta suoriutua suunnitelman mukaisista opinnoista. Opiskelijan rankaiseminen erottamalla hänet oppilaitoksesta perustuu ehdotetussa lainsäädäntökonaisuudessa ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annettavan lain 17 §:ään, jossa viitataan muun muassa opiskelijan erottamista koskeviin ammatillisista oppilaitoksista annetun lain säännöksiin, joiden nojalla tapahtuvasta erottamisesta on myös muutoksenha-

kuoikeus. Valiokunta korostaa opiskelijan oikeusturvan seurantaan siten, että niissä tapauksissa, joissa koulutus on katsottava keskeytyneeksi, työvoimaviranomaiset 3 momentin mukaisesti seuraavat koulutuksen tuottajien asiaa koskevia päätöksiä ja tarvittaessa neuvotteluihin ja muilla toimenpiteillä ohjataan käytäntö säännöksen tarkoituksen mukaiseksi. Opiskelijalle on myös ilmoitettava hänen mahdollisuudestaan hakeutua koulutukseen riippumatta edellisen koulutuksen keskeytyneeksi katsomisesta. Opiskelijan koulutuksen keskeydyttyä hänestä riippumattomasta syystä on tätä myös työttömyysturvalain mukaisesti pidettävä opiskelijasta riippumattomasta syystä tapahtuneena koulutuksen keskeyttämisenä eikä siitä saa aiheutua ilman pätevää syytä keskeyttämisestä johtuvia karensseja.

Koulutustuki

Aikuiskoulutuksen järjestämisen olennaisena piirteenä tulee olla riittävä toimeentuloturva. Tässä suhteessa ehdotettu lainsäädäntö merkitseekin parannusta sen kanssa samoihin aikoihin toteutettavien aikuisopintotuen uudistuksen ja erorahaston koulutus- ja erorahastoksi muuttamisen kanssa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opintojen rahoituksen ja maksatuksen järjestelyllä pyritään yksinkertaistamaan rahoitusjärjestelmää ja joustavoittamaan sen hallintoa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on tässä suhteessa tarkoituksenmukaista muuttaa lakiehdotuksen 30 §:ää siten, että myös koulutustuen ansio-osan rahoitus siirretään työministeriön hallinnonalalle sekä että työttömyyskassalle maksettavan valtionosuuden hallintokuluista ja työttömyyskassojen keskuskassan maksamista hallintokuluihin kohdistuvista tukimaksuista todetaan säädettäväksi työttömyyskassalaissa. Valiokunnan käsityksen mukaan myös uudistuksen tätä osaa on seurattava uuden järjestämisperiaatteen vuoksi. Seuranassa on kiinnitettävä huomiota myös työttömyyskassojen hallintokulujen korvaamiseen siten, ettei näistä aiheudu perusteetonta kustannusta kassoille ja etteivät ne joudu muulla rahoituksellaan vastaamaan koulutustuen hallinnon kuluista.

Lakiehdotuksen 25 §:n mukaisessa koulutustuen maksamisen lakkauttamisessa tulee koulutuksen jaksottaisuutta tarkastella ottaen huomioon jaksotuksen tavoitteet. Näin ollen ei

esimerkiksi jaksojen väliin jäävää kesälomaa, joka erottaa koulutusjaksoja toisistaan, voida pitää sellaisena seikkana, joka keskeyttää koulutustuen tai muiden etuuksien maksamisen.

Kun hakijalle myönnetään etuuksia, jotka kohdistuvat aikaan ennen koulutusta, tulee valiokunnan mielestä näistä säättää lailla siltä osin kuin kysymys on toimeentulon turvaamisesta. Lakiehdotuksen 27 §:n mukaisten etuuksien kehittämisessä on tämä otettava huomioon, kun siirrytään kustannusten korvauksista muun tyyppiseen opiskelijoiden tukemiseen.

Lakiehdotuksen 17 §:n mukaan opiskelijalle maksetaan koulutustuen lisäksi erityistukea, jos hänellä on huollettavanaan vähintään neljä lasta, ja eräissä tapauksissa, jos hänen huollettavanaan on kolme lasta. Kolmilapsisten perheiden erityistuen myöntämisen perusteet aiheuttavat valiokunnan saaman selvityksen mukaan laajaa opiskelijan ja hänen puolisonsa tulojen selvittämistä, mitä ei kaikissa olosuhteissa voida pitää tarkoituksenmukaisena. Tästä syystä valiokunta pitää tärkeänä, että uudistusta tältä osin seurataan ja tarvittaessa siirrytään järjestelmään, jolla erityistukea maksetaan aina vähintään kolmilapsisille perheille.

Valiokunta ehdottaa tässä vaiheessa 17 §:ään tehtäväksi teknisen korjauksen.

Edellä esitettyyn viitaten sosiaalivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että sivistysvaliokunta ottaisi mietinnössään huomioon edellä lausutun ja että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin muuttamattomana, mutta 17 § näin kuuluvana:

17 §

Muut etuudet

Opiskelijalle maksetaan koulutustuen lisäksi erityistukea hänen perheensä suuruuden ja taloudellisten olosuhteiden perusteella, jos:

(1 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2) hänellä on huollettavanaan kolme lasta ja hänen sekä hänen puolisonsa yhteenlasketut veronalaiset tulot kuukaudessa koulutustuki mukaan luettuna ovat enintään työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentissa ja 24 §:ssä tarkoitettujen suurimman korotetun kuukautta kohti laskettavan päivärahana määrä kaksinkertaisena.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinari, varapuheenjohtaja Louvo (osittain) ja jäsenet Ala-Harja, Alaranta (osittain), Hurskainen, Kankaanniemi, Koistinen (osittain), Kärhä (osittain), P. Leppänen, Mäkipää (osit-

tain), Nordman, Paavilainen (osittain), Rantanen (osittain), Rinne (osittain), Stenius-Kaukonen, Taina (osittain) ja Väistö (osittain) sekä varajäsenet Häkämies (osittain), Sasi (osittain) ja Wahlström (osittain).

Eriävä mielipide

Valiokunnan lausuntoon hallituksen esityksestä n:o 20 laiksi työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta olisi mielestämme tullut kirjata seuraavat näkemykset:

Koulutuksen keskeyttäminen (10 §:n 4 momentti)

Oppilasasioita päätoimisesti hoitavana toimistona ammattikasvatushallituksen oppilasasiaintoimisto toteaa valiokunnalle antamassaan lausunnossa: ”Esitetyssä muodossa lain 10 § ei edistä ammatillista koulutusta ja ammattitaidon saavuttamista, vaan johtaa toimiston käsityksen mukaan epäoikeudenmukaisuuteen ja kohtuuttomuuteen. Tässä toimisto viittaa useisiin aiemmin toimistoon tullessiin valituksiin ja kanteluihin sekä muihin yhteydenottoihin.”

Katsomme, että koulutuksen keskeyttämisen tulee olla äärimmäinen keino, ja ehdotamme lain 10 §:n 4 momenttiin lisättäväksi säännöksen siitä, että koulutuspalvelujen tuottajan koulutuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen tulee voida hakea muutosta valittamalla.

Lapsiperheiden erityistuki (16 §:n 2 momentti, 17 §)

Lakiehdotuksen 17 §:n 1 ja 2 momentissa esitetään säädettäväksi opiskelijan perheen suuruuden ja taloudellisten olosuhteiden perusteella maksettavasta veronalaisesta erityistuesta.

Koska erityistukea myönnettäisiin vain lapsiperheille, se on luonteeltaan ”ylimääräinen” lapsikorotus. Selkeämpää olisikin muuttaa Kansaneläkelaitoksen ehdotuksen mukaisesti etuus kolmesta tai sitä useammasta lapsesta

maksettavaksi lapsikorotukseksi. Vain kolmilapsisiin perheisiin sovellettava tiukka tarveharkinta mutkistaisi täytäntöönpanoa. Kolmilapsisen opiskelijan omat ja puolison (myös avopuolison) kaikki tulot olisi aina selvitettävä 33 markan etuutta varten. Jos raja ylittyisi markallakin, erityistukea ei maksettaisi lainkaan. Korotus olisi myös näissä tapauksissa myönnettävä ilman tarveharkintaa. Tapausten vähäisen lukumäärän vuoksi muutoksella ei olisi merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Tämä edellyttää muutoksia lain 16 §:n 2 momenttiin, jossa todettaisiin, että kolmannesta tai useammasta lapsesta maksetaan kuitenkin lisäksi lapsikorotuksena kolmasosa työttömyysturvalain mukaisesta peruspäivärahan täydestä määrästä.

Tällöin lakiesityksen 17 §:stä poistettaisiin 1 ja 2 momentti ja 3 momentin ensimmäinen lisäksi-sana. Pykälän nimeksi tulisi *Ylläpitokorvaus*. Lakiehdotuksen 32 §:stä voitaisiin tämän seurauksena poistaa viittaus työttömyysturvalain 46 §:ään.

Koulutustuen maksatuksen järjestely (30 §)

Epäjohdonmukaisuuden välttämiseksi valiokunnan lausuntoon olisi sen perusteluja vastavasti (otsikon *Koulutustuki* jälkeen toinen kappale) tullut kirjata myös pykäläehdotuksiin asiaa koskeva säännös.

Edellä esitettyyn viitaten esitämme kunnioittavasti,

että sivistysvaliokunta ottaisi mietinnössään huomioon edellä lausutun ja että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin muuttamattomana, mutta 10, 16, 17, 30 ja 32 § näin kuuluvina:

10 §

Opiskelijan velvollisuudet

(1—3 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Koulutuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen *saa hakea muutosta ammattikasvatushallitukselta noudattaen muutoksenhausta hallintoasioissa annettua lakia.*

16 §

Täysimääräinen koulutustuki

(1 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Koulutustukea korotetaan lapsikorotuksella siten kuin työttömyysturvalain 24 §:ssä on säädetty. *Kolmannesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kuitenkin lisäksi lapsikorotuksena kolmasosa työttömyysturvalain mukaisesta peruspäivärahan täydestä määrästä.*

17 §

Ylläpitokorvaus

(1 ja 2 mom. *poist.*)

(*Poist.*) Opiskelijalle maksetaan korvausta koulutusaikaisista matka- ja muista ylläpitokustannuksista siten kuin asetuksella säädetään (ylläpitokorvaus).

30 §

Opintososiaalisten etuuksien rahoitus

Perustuki, lapsikorotukset, ansiotuen perusosa, *ansio-osan valtionosuus*, erityistuki sekä ylläpitokorvaukset maksetaan valtion varoista tulo- ja menoarviossa työministeriön hallinnonalan pääluokassa tarkoitukseen osoitetulla määrärahalla. Ansiotuen ansio-osan rahoituksesta *sekä työttömyyskassalle maksettavasta valtionosuudesta hallintokuluihin ja työttömyyskassojen keskuskassan maksamasta hallintokuluihin kohdistuvasta tukimaksusta säädetään työttömyyskassalaissa.*

(2 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

Tämän lain mukaisesta toiminnasta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat hallintokulut luetetaan sen hallintokustannuksiksi. (*Poist.*)

32 §

Työttömyysturvalain soveltaminen

Jollei tästä laista muuta seuraa, sovelletaan koulutustukeen ja sitä koskevaan asiaan lisäksi mitä työttömyysturvalain 28 §:n 6 momentissa, 29 §:n 1 momentissa, 32, 36, 36 a ja 39 §:ssä, 42 §:n 2—5 momentissa, 43 *sekä* 43 a ja 43 b §:ssä (*poist.*) on työttömyyspäivärahasta ja työttömyysturva-asiasta säädetty. Mitä 43 §:ssä on säädetty sosiaali- ja terveysministeriöstä koskee myös työministeriötä.

Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 1990

Marjatta Stenius-Kaukonen

Pekka Leppänen

Annikki Koistinen

Juhani Alaranta

Matti Väistö